BOŠNJAŠKA KULTURNA ZVEZA SLOVENIJE
BOŠNJAČKI KULTURNI SAVEZ SLOVENIJE

jskd
JAVNI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

LaTice

Beseda kot soseda

Besjeda kao susjeda

List Bošnjačkog kulturnog saveza Slovenije
ISSN 1580-8270

Prilog za književnost i jezik - 6 novembar, 2024

Riječi – Latice, a Pjesma – Cvijet, što više poljana, ljepši je Svijet!

U ovom broju:

Jezik i književnost:
Riječi dobrote i saradnje

Pjesničke Paralele:
Jezici kao zajedničko bogatstvo

Datumi:
Sjećaući se Maka Dizdara i Josipa Ostija

Prevodi:
»Schindlerov lift« na slovenskom jeziku
Plamena vremena
Slovenski pjesnici za djecu u Crnoj Gori

Stihovi i snovi:
U srcu nam ljubav svija i Bosna i Slovenija

Lektira:
Cvrkuti djetinjstva

FEDU:
Kad bajke dobiju krila

»Vezeni most«:
Od srca do srca
Izložba ilustracija Lile Prap u Tuzli

Šimo Ešić:

MOJE JE SRCE KUĆA

Moje je srce kuća,
topli prostrani stan,
u njemu stanuje sunce,
ptice i dobar dan…

Moje je srce kuća
sa mnogo toplih soba,
vrata se širom otvore
na njima u svako doba…

Riječi dobrote i saradnje

Uz novi broj našega priloga »Latice«

Svima onima, koji su se, ne svojom krivicom ili voljom, rasuli, raselili prostranstvima svijeta, jezik je bio, i ostao, ono svjetlo koje im je obasjavalo udaljene slike i činilo ih, možda, još i bližima. Jezik je bio, i biva, vrata kroz koji su ulazili u nove izazove i predjele, razgovor sa sobom i sa svijetom, a prije svega nadahnuće da ne zaborave/zaboravimo svoje ime, i da riječi dobrote i ljubavi, koje su već bile u njima/nama, kao naše najveće blago, ne zamijenimo riječima zla i mržnje. Jezik je bio, i ostao, još više, još osjećajnije i naš zavičaj, naša kuća, glas najdražih, i spoznaja da su moćne samo riječi blage.

Jezik je i za sve one koji su, zbog posla, zbog boljih uslova života, krenuli od svojih kuća, ostao najljepši predio zavičaja, kojemu odlaziš za vikend, na odmor, da obiđeš one, drage, koji su tamo ostali… I da ga ne zaboraviš, nego samo bogatiš učeći novi jezik novog radnog i životnog okolja. I kako se jezici prepliću, kako se riječi i rečenice dotiču i uljepšavaju, i tebi je odmah nekako toplije u srcu.

»Schindlerov lift« Darka Cvijetića – u slovenskom jezičkom ruhu

Zato mi i u misiji svojih kulturnih društava, i na stranicama naših »Latica«, objavljujemo i odlomke iz proze i pjesme u prevodima, i na slovenački i na bosanski jezik. I u ovom broju ponovo ćemo pjesme **Maka Dizdara** doživjeti i u prevodu **Ines Cergol**, a rečenice o romanu, i iz romana, **Darka Cvijetića »Schindlerov lift«**, u slovenskom prevodu Dijane Matković, najbolji su poziv slovenskim čitaocima da pročitaju ovo izuzetno djelo, koje je već prevedeno na više evropskih jezika. A na prošlom Sajmu knjiga u Sarajevu posebnu pažnju pobudio je i bosanski prevod slovenske proze **Selme Skenderović »Zakaj molčiš, Hava?«**. Ovu zbirku priča o Bosancima u Sloveniji, s naslovom »Zašto šutiš, Hava?«, prevela je slovensko-bosanskohercegovačka književnica **Valerija Skrinjar Tvrz**, koja nas je, nažalost, napustila 2023. godine, ostavivši bogat književni opus u kojem nas u punoj ljepoti zapljuskuju dva jezika, kao što se životno i emotivno dotiču tokovi i žubori dviju rijeka – Bosne i Soče. **»Bosna i Soča«** naslov je i jednog romana Valerije Skrinjar Tvrz, u kojem osjećamo svu bliskost pojedinaca i naroda Slovenije i BiH.

Nagrada »Vilenica« - Miljenku Jergoviću

Još je mnogo značajnih događaja u vrednovanju bosansko-hercegovačke književnosti u Sloveniji, kao i slovenačke u bosanskom jeziku, i jezicima svih naroda koji tu žive. Prije svega, to je odavanje novog priznanja bosansko-hercegovačkoj literaturi, iskazano u dodjeljivanje ovogodišnje međunarodne **nagrade »Vilenica«** bosanskom i hrvatskom piscu **Miljenku Jergoviću**, u svijetu i Evropi priznatom pjesniku, prozaisti, publicisti, književnom kritičaru i iznad svega kroničaru jednog vremena prepunog ljudskih sudbina, kada se mali čovjek našao pred velikim izazovima. Jergović je dosad objavio više od 30 vrijednih knjiga, koje su prevedene i u više svjetskih jezika. Njegovo cjelokupno djelo tako je istinski odraz jednog vremena u prijetećem nevremenu i nevremena u vremenu koje se opire i odolijeva.

Još jedna bosansko-hercegovačka književnica, pjesnikinja i književna kritičarka **Melida Travančić**, bila je gost prijateljske i književne Slovenije, boraveći i stvarajući u Goginoj rezidenci u Novem mestu, gdje je imala više književnih susreta i razgovora i gdje je napisala i pjesmu o Prešernovoj ljubavi Juliji Primic, a neke Melidine pjesme dobile su nove odsjaje u prevodima na slovenački jezik.

Na tom putu prijateljstva, jezičkog i literarnog, još su neki prilozi u ovom broju **»Latica«**, a tu prije svega istaknimo antologijski izbor iz slovenske poezije za djecu, u prevodu našeg urednika i pjesnika Ismeta Bekrića, koji je objavljen i u Crnoj Gori, u junskom broju glavnog crnogorskog književnog lista **»Osmijeh«**. Pišemo također i o predstavljanju slovenačke poezije i bajki na Festivalu dječje umjetnosti FEDU u Sarajevu, te na regionalnom književnom susretu »Vezeni most« u Tuzli, kada se redovno predstavljaju i naše »Latice«.

Jezik je, tako, i u vrijeme Sajma knjiga u Sarajevu, o kojem također pišemo, jedno od središta promocija i razgovora. Jezik kojim govorimo, i koji nas zapljuskuje sa stranica knjiga.

Izvezene riječi

Na svetkovini knjige u Sarajevu – o »Laticama« i prevodima u Sloveniji

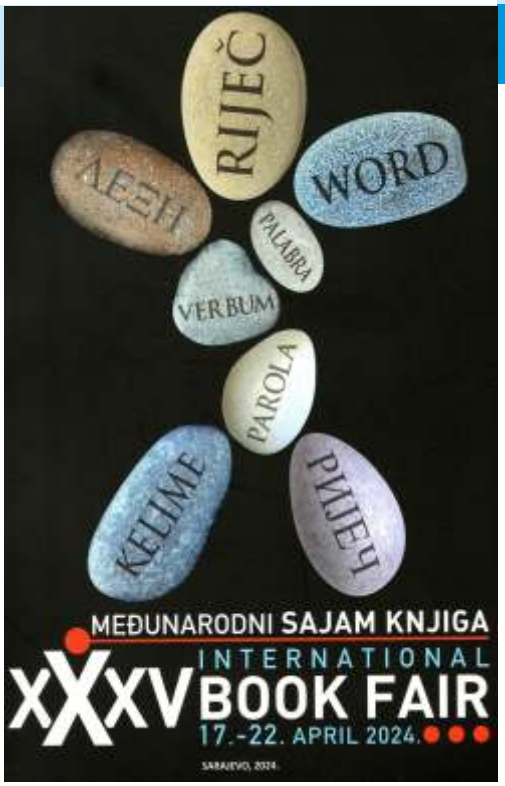

Međunarodni Sarajevski sajam knjiga, već 35., održan u glavnom gradu Bosne i Hercegovine od 17. do 22. aprila 2024. godine, bio je u znaku RIJEČI, one literarne - poetske, prozne, esejističke, naučne, publicističke, one plemenite – s dobrim namjerama i kad je kritička, i one koja stvara mostove prijateljstva i saradnje. Bio je u znaku riječi, koje nas zapljuskuju sa stranica mnogobrojnih knjiga, i sa vrhova pera samih autora koji su svoje knjige predstavljali u Bosanskoj kući, i u neposrednim razgovorima na štandovima brojnih izdavača. A posebno su živo bile prisutne riječi koje govore o knjizi i koje se zalažu za njen bolji položaj, a to znači i za poticaje za bolji status autora, biblioteka, književnih manifestacija, knjižara i sveukupnog ozračja koje bi bez književne riječi bilo manje svijetlo i optimističko. S tim u vezi prenosimo samo neke riječi predsjednika Savjeta Sarajevskog sajma knjiga, **Ibrahima Spahića**, kazane i na svečanom otvorenju, a šire i u predgovoru bogatog kataloga ove manifestacije koja teži da Sarajevo postane svjetski grad knjige, a BiH zemlja lijepe riječi.

Knjiga – najveća vrijednost

»Ove godine, u nizu značajnih događanja, posvetili smo se prevođenju i autorskom radu pisaca i prevodilaca«, čitamo u predgovoru Kataloga Sajma knjiga riječi Ibrahima Spahića. *»Održan je i Okrugli stol koji je bio izvanredna prilika za susret autora, prevodilaca i eksperata za autorska prava. Želim da istaknem i pozitivno iskustvo koje je proizišlo iz partnerstva Sarajevskog sajma sa Društvom pisaca i PEN centrom, univerzitetima i bibliotekama te kulturnim centrima u realizaciji ovih značajnih susreta. Isto tako, ključno je da se otvore kulturni centri Bosne i Hercegovine u svijetu i da se afirmira baština i savremeno stvaralaštvo u svim oblastima kreativnosti. Naša zemlja suočena je sa činjenicom da polovina našeg stanovništva živi i radi u svijetu i da je knjiga još uvijek najveća vrijednost povezanosti bosanskohercegovačke zajednice. Ključna je i za obrazovanje, nauku i kulturu kao temelj oblikovanja budućnosti našeg društva i odnosa u zemlji i svijetu, koji se ne mogu svoditi na online i internetsku komunikaciju među ljudima…«*

Sajam knjiga u Sarajevu uvijek je bio veliki povod, da i naši saradnici i autori predstave svoja nova djela, bilo ih je i ovog aprila na štandovima i u promotivnim programima u Bosanskoj kući, ali su ponajviše uglavnom prepušteni sami sebi, i skromnim mogućnostuma izdavača da ih pozivaju i osiguravaju im bar dio troškova.

Mostovi od lijepih riječi

Sajam je, eto, bio, a na Sajmu je bilo i više posjetilaca i zaljubljenika u knjigu, osjetio se i veći interes kupaca. Bilo je živo i na štandovima, posebno na onima koji objavljuju i knjige autora iz dijaspore – **»Lijepe riječi« i »Planjaxa«**, bilo je dosta i pisaca iz Skandinavije koji su povezani u svoje udruženje i koji su imali i zajedničku promociju novih naslova.

Treba također istaknuti da su i naši saradnici, pisci **Muhidin Šarić i Šimo Ešić**, koji su često prisutni na stranicama »Latica«, i prvi dobitnici novoustanovljene nagrade za opuse u dječjoj književnosti. Riječ je o nagradi »Zlatni ključić Liliputa«, koju je ustanovio Institut za dječju književnost BiH.

Na ovogodišnjem Sajmu knjiga bile su ponovo izložene i naše »Latice«, kojima je dio svoga štanda ustupila izdavačka kuća »Lijepa riječ« iz Tuzle. A naš kulturni savez u Sloveniji, sa svojim glasilima »Bošnjak« i »Latice«, i svojim Društvom bosanskohercegovskega in slovenskega prijateljstva »Ljiljan«, bio je prisutan i na međunarodnom naučnom skupu o prevođenju, kao najljepšem mostu povezivanja naroda, jezika i literatura. Na ovom skupu sudjelovao je i naš urednik »Latica« i vođa projekta »Beseda kot soseda« / »Besjeda kao susjeda«, književnik i prevodilac **Ismet Bekrić**, koji je uz svoje kraće izlaganje priložio bogatu dokumentaciju i izbor priloga u kojima se govori o prevođenju književnih djela sa slovenskog jezika na bosanski, te sa bosanskog na slovenski jezik. Ti podaci i izvodi naći će se tako i u građi Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH u Sarajevu, koja je bila i organizator ovog razgovora o mostovima lijepih riječi.

Tako je i ovaj međunarodni sajam knjiga u glavnom gradu BiH još jednom pokazao, kako je važno da svi zajedno, i mi u kulturnim organizacijama, zajednicama i društvima, širimo prostore knjige i riječi, kao vezi prijateljstva, saradanje, ljepote i mira u svijetu.

Jezici kao zajedničko bogatstvo

Uz književni susret »Sosed tvojega brega« i novi broj revije »Paralele« (JSKD)

»Raznoliki jeziki so naše skupno bogastvo« - naslov je uvodnog teksta slovenske književnice **Barbare Korun**, objavljen u novom dvo/broju literarne revije **»Paralele«**, a u povodu 46. državnog susreta autora i autorica koji žive u Sloveniji i pišu i svojim maternjim jezicima. **»Sosed tvojega brega«** in **»Paralele«** (pod okriljem JSKD) pa že vrsto leta skrbita za naše slovensko jezikovno bogastvo, čeprav ima ta pomembni dogodek – srečanje slovenskih piscev, ki ne pišejo v slovenščini – po mojem mnenju še vse premalo družbene pozornosti in javne veljave.«

»… Srečanja in natečaji, kot je »Sosed tvojega brega«, sodijo med tiste akcije, dogodke, možnosti, želje dobro mislečih ljudi – za poenotenje sveta v različnosti«, naglašava u razgovoru i jedan od selektora, pjesnik porijeklom iz BiH **Željko Perović**. »In vsak dan smo znova priče, da to zelo, zelo potrebujemo.«

Na ovim natječajima, te susretima i promocijama zajedničkog časopisa i svojih posebnih izdanja, koji su svoj ovogodišnji finale (za 2023. i 2024. godinu) imali krajem maja u Novoj Gorici, živo su prisutni i literarni stvaraoci iz BiH, među kojima je, kad se pogledaju priznanja i uvrštavanje u finalni dio, skoro trećina. U ovom broju naših »Latica« objavljujemo jedan sažet izbor naših autora, uz napomenu da ćemo i dalje pratiti njihov doprinos zajedničkom literarnom bogatstvu.

»Branje ostaja za nami tudi še potem, ko pridemo do zadnje pike, ki bi bila, če dobro prisluhnemo enemu od avtorskih glasov, lahko tudi vprašaj«, zapisala je druga selektorica pisateljica **Mirana Likar Bajželj**.

Emelina Kadrić:

ZLATNI KAVEZ

Zlatnim rešetkama zarobljena,
pozlaćenom žicom okovana.
Dvadeset i pet ljeta
crna ptica žedna leta.

Sloboda je čitav luksuz,
život tanka imaginarna nit,
cilj bez odredišta
i stari grčki mit.

Biseri rasuti na sve strane
kad u tami odbrojavaju dane.
Duša vene svakog jutra,
da l' će dočekati bolje sutra?

PARALELE
številka 25/2023-2024

Željko Perović:

POTPIS

U blještavo tkivo ljeta
na kratko prhne šum –
kiša –
kao nenaručen rukopis
s potpisom
koji stalno izmiče
i ostaje tu

Senada Smajić:

KAO KAMEN

ostavljam vas u nenapisanoj pjesmi
tu ćete biti sigurni
kao rana u gazi

jedino tu
na toj bijeloj čistini
u toj (ne)mrtvoj tišini
na svim razinama očaja
mogu čuti
kako doista zvuči hiper-
bola jauka
dok grad pada
u bezdan beznađa

ostanite u nenapisanoj pjesmi

jedino tu
onkraj riječi
između dva ushita
kratkog daha
ćutim
kako su teške prazne riječi

kao,kamen
kao oltar
za ognjište bez krova
za ime koje će jednom ustati
iz masovne grobnice

kao kamen

Merdina Dulović:
ŽELIM BITI OBLAK

Zamislim da gledam svijet
iz plave beskonačnosti…

Čudno se osjećam.
Sloboda je moje nebo.
Sve je divno, na prvo oko.

Vidim onda neke crne slike,
žao mi ljudi…

Prosipam u letu pupoljke dobrote
i zvončiće sreće.

Ako probudim jedno srce,
dobro je…

Zamisli da si oblak.

Ramiz Velagić:
OČI

Oči su gledale
usku rječicu, svjetlost.

Tiho i nečujno su prosipale sjaj,
ljubičasti odraz

duginih sjećanja, probijale
u nedokučivu tajnu,

dok nisu izrazile
zahvalnost. Radosne i sretne,

svjetlucale su poput plamena
blistave ljubavi.

(Srce je bezuspješno pokušavalo
zaglušiti šum praznine.)

Oči su željele nekoga, u majskoj noći
kao čisto čudo

i blaženi grijeh
trenutka. Grijeh

koji usrećuje
nezadovoljnu želju

da se iskrena suza
pusti u tišini.

Zdravko Koki Kokanović:
IZ SJENKI

1
Čudan plavi bol okružuje lišće
našeg drveta, a kada su mu potrgali
plodove, vrabac je divlje letio
oko njega, vrtio se kao točak,
praveći krugove u vazduhu,
a vjetar mu češljao perje.

2
Grube ruke predaka, su pokrile
lice nijemog grada, a vazduh
oštro cvrkuće. Na sastanku sa
mirisom noći, koji me čeka
iza maslina, zlatni povjetarac
me vodi, da bih boravio
u uglovima novog horizinta.

3
Šetam sa gologrudim djevojkama,
sipam vodopade muzike, koja se
razliva iz pogleda njihovih očiju,
a san se otopio kao puter, iz sjenki
smokvi i palmi more se proširilo
a stari ribarski čamci usidrili

Sefadin Korać
LAKO JE KAD BABO KOSI

Na jutarnjem suncu širom ravnog polja,
svjetluca se rosa, doziva me sebi.
Ja otvorih prozor, bujrum uspomene,
Ništa se ne stid'te, hod' te vamo meni.

Bježe zvuci oštri s tvrdog nakovnja.
Kosa britka ljubi čekić vragolasti,
a očeve ruke vješte milovanja,
suzama ne daju s crnog brusa pasti.

Fijuk za fijukom, prate jedan drugog,
preskačući vješto polegle otkose.
Čini mi se ljeto mirišljivo bježi,
dok livada bocka tabane mi bose.

Ima l' išta lakše nego li kositi,
mlađahan pomislih gledajuć' kosača.
S obje ruke zgrabih držalo kose,
glavu nosi kosa k'o iftar postača.

Oštri fijuk cvili uz otkosić uski,
znoja graške brišu već umorne ruke.
Lako je kad babo po livadi kosi,
i pred tobom krči od života muke.

Sjećajući se Maka Dizdara i Josipa Ostija

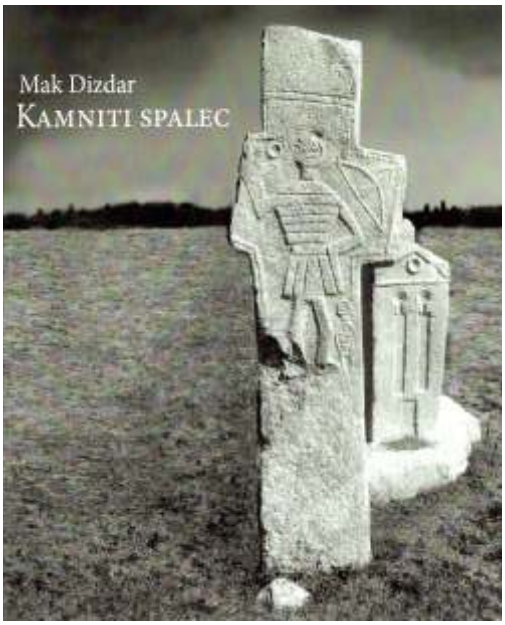

Prije punih 25 godina, u Društvu bosanskohercegovačko-slovenskog prijateljstva »Ljiljan« pojavila se jedna značajna esejistička knjiga – **»Zvijezda u krilu mladoga mjeseca«** (Ljubljana, 1999.), koja govori i o poeziji velikog pjesnika i mislioca **Maka Dizdara**, koji je već bio vidno prisutan u slovenskim prevodima (Ivan Minati, Severin Šali). U ovoj godini u Ljubljani se pojavio još jedan kapitalni prijevod »Kamenog spavača«, iz pera i dosluha **Ines Cergol**, a u izdanju KUD »Logos«. Tako je i u slovenščini zaživjela jedna od najznačajnijih pjesničkih zbirki dvadesetoga stoljeća. Uz ponovno objavljivanje slovenskih prijevoda iz ovog **»Kamenog spavača«** - **»Kamnitega spalca«** želimo da podsjetimo na vrhove jedne poezije i poetike, a istovremeno i na izuzetno literarno prisustvo i stvaralaštvo **Josipa Ostija** u Sloveniji, u godinama kad je Sarajevo krvavilo i patilo pod granatama, i kad je Ljubljana, te dobrim dijelom i naš »Ljiljan«, bila središte bosanskohercegovačkog kulturnog i literarnog života Sve ono što je, i velikom energijom i umijećem Josipa Ostija, ostvareno i ostalo kao trajni duboki trag, još nije dovoljno ni sagledano, opisano, pa je neophodno da oživimo sjećanja i na te godine i na doprinos našeg Pepija, kako smo ga od milja zvali. Ono što treba da razmotrimo, i pokrenemo, i u našem »Ljiljanu«, svakako je ustoličenje nekih datuma kao svjetionika; vrijeme je da pokrenemo i »Dneve Ostijeve«, koji bi se događali i u našem »Ljiljanu«, i na Tomaju, a također, u saradnji s Društvom pisateljev Slovenije i Društvom pisaca BiH, i u Ljubljani i Sarajevu.

Josip Osti: O »Kamenom spavaču« - Čovjek Bosne

Mehmedalija-Mak Dizdar (rođen 1917., a umro 1971. godine) neosporno je jedan od najznačajnijih bosanskohercegovačkih pjesnika, kako specifičnošću svog pjesničkog svijeta, tako i načinom njegovog iskazivanja. Tematski i jezički on je najdublje ukorijenjen u tlo svog zavičaja, a vrhovima krošnje svog pjesništva visoko se digao u astralno nebo poetske univerzalnosti. Od onih je pjesnika koji su dugo tragali za pravom Riječju, ali i od onih koji su je pronašli. I ma koliko njegova pjesnička pustolovina, s početka, izgledala neizvjesnom, a njegovi putovi do sopstvene pjesničke šifre krivudavi, jezička kristalizacija njegovog gledanja i viđenja svijeta i čovjekovog života, kakvu je dosegao, posebno knjigom *Kameni spavač*, 1966. godine, naknadno obasjava i opravdava to putovanje, jer je njom već bio digao trajan, asketskim ornamentima višeznačnih simbola ukrašen nadgrobnik.

***

Nauk združenja minulih vjekova Dizdar uzorno primjenjuje u svojoj knjizi nad knjigama, u *Kamenom spavaču*, kojim ispunjava sopstveni zahtjev, iz jedne od svojih ranijih pjesama: »Treba osvojiti sunca koliko ga ima / Ne treba se bogami ni roditi / ako se ljubiti ne zna«.

U pjesmama koje su prethodila *Kamenom spavaču* nalazimo naznake puta kojim se Dizdar uputio do punoće oblika i smisla svog pjesničkog svijeta. Pri tom ne treba zaboraviti da se on, istodobno, bavio izučavanjem bosanske kulturne baštine, starih tekstova i, posebno, bogumilskih nadgrobnika. Da, u to vrijeme, 1961., objavljuje i knjigu *Stari bosanski epitafi*. A upravo ta epitafnost, i svojim sižeom, i svojom jezičkom spregnutošću, i morfološkom starodrevnošću, iskustvenošću i mudrošću, karakterizirat će i njegove najuspjelije pjesme, kako u knjizi *Kameni spavač*, tako i u cjelokupnom njegovom pjesničkom opusu.

***

Pjesnikova opsjednutost okrutnim životnim krugom čovjeka usred začaranog kruga kozmosa, prepunog nepoznanica, očituje se i u kružnoj strukturi, kako pojedinih pjesama i ciklusa, tako i knjige kao cjeline. Njegovo *slovo o čovjeku, nebu, zemlji* i *slovu*, u posljednjem, izmijenjenom i dopunjenom izdanju *Kamenog spavača*, uokviruju i, sadržajno i izražajno, zaokružuju izdvojena uvodna i završna pjesma, *Putovi* i *Poruka*. Pjesma *Putovi*, u kojoj je osjetno još nešto Popine dikcije i načina jezičke redukcije, monolog je progonjenog koji se obraća svom neimenovanom progonitelju. Onome koji je odlučio da ga po svaku cijenu uništi. Ali kome to neće uspjeti, jer ne zna »zakon raskrsnice / Između svjetla / I / Tmice«, »da u

svome žiću / Najteža rvanja su / I ratovi pravi / U samome / biću«, te, kao čovjek »u jednom prostoru i vremenu / što živi tek sada i ovdje / I ne zna za bezgranični / Prostor vremena«. *Poruka* je, pak, na izvjestan način, kao i ne mali dio istinske poezije uopće, proročka. Onaj u ime kojeg govori pjesnik čeka uništitelja, jer zna da će se on, jednoga dana, ponovno pojaviti. Kao što zna da je njegovo *tavorenje*, kao svakog ljudskog bića, *na tvrdoj zemlji veoma kratko*. No, kaže: »Al ostat će zato poslije mene / Na prvoj kamenoj gromači / Iz nekih dobrih / I bolnih ruka / Procvala / Cvjetna / Poruka.«

I većina pjesama, ako ne i sve, u *Kamenom spavaču* očitavanje su tih poruka čovjeka koji pod stećkom, uhvaćen u »*kolo bola*« i »*pitajuć o tajni*«, »*vječno sanja sunce*« i kako da premosti udaljenost između zemlje i neba, između materijalnog i duhovnog, između mikro i makrokozmosa. Tom spavaču i sanjaču, koji čezne da se vrati *svom bistrom izvoru*, prapočetku i koji progovara pjesnikovim glasom, kako kaže, *ne treba ništa do sunčanih počivališta*. Sintagmu *sunčana počivališta* Dizdar preuzima i inkorporira u svoje stihove. Kao što u njih unosi i natpise sa stećaka, poput: »Davno ti sam legao i vele ti mi je ležati« ili »jer ja sam bil kako vi sada jeste / a vi ćete biti kako sada jesam ja«. Ona znači drugi svijet, kao i vječnu svjetlost, blaženstvo za čiste i pravedne. A on i govori prevashodno o Pravedniku. Ili, kako sam pojašnjava: »Po legendi pod starim kamenjem srednjevjekovnih bosanskih nekropola leže *dobri ljudi*, izginuli u borbi protiv svakovrsnog zla svoga vremena.« Njihove sudbine i poruke očitava iz nijemih, a rječitih nadgrobnika i, prepoznavši sebe i svoje gledanje na svijet u njima, prenosi ih autentičnim i sugestivnim pjesničkim jezikom.

(fragmenti iz eseja *O poeziji Maka Dizdara*, objavljenog u knjizi: Josip Osti: *Zvijezda u krilu mladoga mjeseca*, eseji o djelima bošnjačkih pisaca, Društvo bosansko-hercegovskega in slovenskega prijateljstva »Ljiljan«, Ljubljana, 1999)

Mak Dizdar

Krinovi

U polju i u gori bijeli krinovi procvali

Po polju i gori krin do krina nešto zbori
Po gori i dolu svaki krin
Kao da gori

I kada tiho između procvalih cvjetova
Zamišljen tako
Prolaziš

Možda kao i ja pomisliš na one koji su
Prije tebe ovuda tiho
Prolazili

Između procvalih bijelih cvjetova

Pitajući se isto kao i ti
Šta li su ovi bijeli
Krinovi

Da li su to nečiji klikovi
Ili
Krikovi

Znaci onih koji su nekada prolazili
I u bespućima ovim
Beznadno
Gazili

U potrazi za bijelim cvijećem

Lilije

V polju in v gori vzcvetele lilije bele

Po polju in gori kot da lilija nekaj govori
Po bregeh in doleh vsaka lilija
Kot da gori

In ko tiho med vzcvetelimi cvetovi
Tako zamišljen
Greš

Morda kot jaz pomisliš na te ki so
Pred tabo tod tiho
Šli

Med vzcvetelimi belimi lilijami

Vprašujoč se isto kot se ti
Le kaj so ti beli
Cvetovi vsi

Ali so nekoga vzkliki
Ali
Kriki

Znaki tistih ki so nekdaj mimo hodili
In v brezpotja ta
Brezupno
Zavili

Belo cvetje iščoč

Prevod: **Ines Cergol**

Mrtva kiša koja pada po Prijedoru…

Evropski roman bosanskohercegovačkog pisca Darka Cvijetića – i u slovenščini, u prijevodu Dijane Matković

»Čim se počelo useljavati u Crveni soliter, u Prijedoru, u rano proljeće 1975. godine, čitav buljuk djece galamio je na livadi između dva solitera, dvije radničke građevine. Pravili su snješka od četiri metra visine, od prljavih ostataka snijega… «

Ovako počinje romaneskna proza »Schindlerov lift« (buybook, Sarajevo-Zagreb, prvo izdanje 2018.) bosanskohercegovačkog pisca Darka Cvijetića (pjesnik, prozaist, režiser i dramaturg), koji je svoje literarne i teatarske početke i stvaralačke uzlete upleo i u djelovanje Amaterskog pozorišta u gradu ispod Kozare i bïlo svoga grada. Bio je jedan od svjedoka tadašnjeg života i »zaklinjanja« u komšiluk, u bratsvo i jedinstvo, u radničku solidarnost. Prisjećao se i dječijih radosti i strepnji, kad su se prvi put vozili liftom marke Schindler, zajedničkih proslava i druženja, prvomajskih uranaka, kad su *»komšije silazile, nosile rakiju i kolače, pjevali zajedno zagrljeni pred odlazak na izletišta u okolini grada… Tako tada.«*

A onda se zaturio, potamnio onaj smiješak sa useljavanja… Predjeli na kojima se nekad sjedilo i pjevalo, kad su svi mislili da prvo treba pogledati u komšiju, pa u sunce, postali su skrivene zajedničke grobnice jednih, mnogobrojnih, komšija, sugrađana, koje su nemilosrdno, kao po zapovijedi, ubijali oni drugi, kao da im je to neka nacionalna zadaća, »čišćenje« kraja i grada od onih koji ih »kao ugrožavaju« i koji više ne spadaju u taj životni, zavičajni, ljudski prostor, jer su »drugačiji«, nisu iz njihove nacije…

»Schindler« ovdje nije bio ona metafora, onaj znak želje da se pomogne, da se pruži ruka u nevolji i zlu. Postao je tamni simbol zla, genocida. O tome, kao mozaik sjećanja, zapisa, jauka, uzdaha, zapitanosti, krika nad gradom i svijetom, upravo slikovito i zgusnuto, dramatično, govori i ovaj roman koji je već doživio više izdanja i prijevoda na više evropskih jezika. Krajem jeseni ove, 2024. godine, pojavio se i na slovenskom jeziku, s naslovom »Schindlerjev lift«, u izvrsnom prijevodu Dijane Matković i s potpisom Založbe »Sanje«.

Uz ovo izdanje između ostalog čitamo: *»Stanovanjska stavba iz rdeče opeke, zgrajena leta 1975, v kateri živijo sto štiri družine različnih ver, nravi, izobrazbe in statusov; »vojnička vas«, v kateri sobivajo ljudje Jugoslavije; 13-nadstropna stolpnica sanj v osvoboditvi, ki se dviga med mestom Prijedor, postane prizorišče tragedij, ob kakršnih zmanjkuje besed… Darko Cvijetić je zbral nadčloveški pogum in pesniško moč, da bi ih poiskal, besede. Z globoko sočutnostjo nas z dvigalom vodi strašni čas vojne v Jugoslaviji.«*

A u Prijedoru to nije bio samo rat, jer za ratni sukob trebaju dvije strane. A ovdje je, kao što nam svojom tamnom stranom kazuje i roman »Schindlerov lift«, sada dostupan i slovenskim čitaocima, bila samo jedna strana – ona strana zla, bezčašća, neusmiljenosti… Pa se i upitamo, postoje li uopšte u ljudskom rječniku, u ljudskom duhu i posluhu, riječi koje mogu opisati, shvatiti tu neljudskost i nepostojanost ikakvih osjećanja. I to »urušavanje života«, o kojem piše i jedna od urednica prvog izdanja ove romaneskne proze, Kristina Ljevar:

»S urušavanjem svijeta kakvog smo poznavali urušio se i život u dva prijedorska solitera, u gradu koji je, kako sam autor kaže, rupa svijeta po ratnim zločincma, logorima i slikarima. U tim soliterima, dok nisu postali oblakoderi smrti, zajednički su se proslavljale radničke pobjede i unapređenja. Danas radnika/ca više nema, potonuli/le su u naciju i ostali punih pluća vode… «

Dalje slijedi teško pitanje: *Može li se u dva nebodera smjestiti ukupna tragedija BiH?* I odgovor: Može, jer i autor Darko Cvijetić potvrđuje da o užasu koji smo proživjeli, nažalost – mnogi nisu, a čije posljedice još živimo, imaju šta pisati, i moraju pisati, samo najbolji. Ljudski, čestito, to je učinio i Darko Cvijetić, čiji roman *»štiti nas od mrtve kiše koja pada po Prijedoru«.*

Ostaje samo lift, kao svjedok i opomena, koji vodi u beznađe.

Na kraju ovog prikaza jedne značajne knjige bh autora Darka Cvijetića, koju preporučujemo za čitanje i u slovenskom prijevodu, spomenimo jednu autorovu misao koja i u ovo vrijeme agresija i stradanja u svijetu iskazuje sav besmisao zločina i ubijanja:

»U ljude koji su ubijali, kao u sobu na koju nitko ne kuca, nadire vlaga.«

Slovenski pjesnički osmijesi

na stranicama »Osmijeha«, vodećeg crnogorskog književnog lista za djecu

Izbor i prijevod:
Ismet Bekrić

Dragotin Kette
(1876 - 1899)

DJEČAK I CVIJET

Cvijet
Ti me ne gazi
i ne uzberi,
ostavi mene
zemlji materi!
Buket mirisni
svene u tren,
ne živne opet
njegov korijen.

Dječak
Nježno te želim,
cvijete, iščupat,
u gredu posadit,
rosom okupat.

Cvijet
U zemlji rodnoj
život ne gasni!
Meni tu lete
leptiri krasni,
sićuše pčele,

kad sunce raspe
zlatne strijele.
Šta će bez mene
sestre i braća?
Ostavi me usred
zelenog saća.

Poznati crnogorski književni list za djecu, »Osmijeh«, koji izlazi u Podgorici, u izdanju Udruženja crnogorskih pisaca za djecu i mlade, objavio je u svome ljetnem broju izbor iz slovenske poezije za djecu, obogaćen i ilustracijama slovenskog likovnog umjetnika **Iztoka Sitarja**. Glavni i odgovorni urednik ovog književnog suputnika djetinjstva **Goran Radojčić** izrazio je radost ovom saradnjom sa stvaraocima Slovenije i BiH, ostavaljajući stranice širom otvorene za buduću saradnju i preplitanje jezika i djetinjstava. Ovaj broj »Osmijeha« Goran je donio i u Sarajevo, u maju ove godine, predstavljajući ga i na Festivalu dječje umjetnosti FEDU, na kojem je domaćim ljubiteljima djela za djecu predstavljena i bajka **Ele Peroci »Maca Papučarica«**, također u prijevodu Ismeta Bekrića.

Oton Župančič
(1878 – 1949)

USPAVANKA

Šta bi sinku dalo sanka?
Ptičje krilo, vesla tanka
Ili buket ružmarina?
Paji buji, nana nina!

Krilo se već umorilo,
veslo se već polomilo,
suh je buket ružmarina -
paji buji, nana nina!

Šta bi sina u san svilo?
Niti veslo, niti krilo,
niti snopić ružmarina,
samo pjesma materina:
paji buji, nana nina!

Matej Bor
(1913 – 1993)

SRNA

Da li ste vidjeli srnu?
Još nikad? Hmhom.
Moraćete u srebrnu
noć sa mnom.

U šumarku ćemo zvati:
Srnice, gdje si?
Kruh ćemo ti rado dati.
Gladna si.

I prići će – vitka, blaga,
kroz brezoluke
i jest će nam tako draga
iz ruke.

France Bevk (1890 – 1970)
PLEŠI, PLEŠI, CRNI KOSE

Pleši, pleši, crni kose,
noge ti sad nisu bose!
Pleši, pleši, to je zdravo
i obuj se za ples pravo.
Ćuk ti pravi cipele,
da te noge ne bole.

Pleši, pleši, crni kose,
noge ti sad nisu bose!
Sova ti na gajde svira,
žaba mijehom koncertira.
Pleši, da se krv ugrije,
da se sunce ljepše smije!

Pleše, pleše, crni kos,
bez cipela, stalno bos.
Gajde pište: tir li, li,
čizma žulja do kosti.
Nek ćuk čizme sebi đoni,
svoje sovi nek pokloni.

Neža Maurer (1930)
KUKURIJEK

Iznad gore osmijeh sunca
uljepšava dan,
snježić suzu istočio
na rastanka dlan.

Kukurijek suzu utka
cvijetu u raskoš,
za spomen na bijeli snježić
nosi bijeli broš.

Tone Pavček (1928 - 2011)
ŠTA JE MALENO I ŠTA VELIKO

Maleno živi u maloj školi:
malene učionice,
malene sveznalice,
malene petice,
malene drugarice
i naokolo
malene stazice,
još manji mravljići
i malene nožice,
još manji prstići.

Maleno živi u maloj školi.

A male glave
ko iz vode rastu,
za ljeto prerastu
male rukave,
male zaborave,
male rečenice,
male stazice,
male učionice,
drugaričice
i mala škola kao lonac
prekipi.

Tada je malenoga konac
I đipi
veliko.

Igo Gruden (1893 – 1947)
JOŽEK IMA KUĆICU

Jožek ima kućicu,
za služavku mišicu,
stajskog puža trčka
i na straži cvrčka:
čata-mata-čata,
kuća je bez vrata.

Šta je s prozorima?
Odnijela ih zima,
vrata bura kraška
nosi sve do Laška,
vjetar briše slova,
kuća je bez krova.

Smiju mu se svrake,
jer gleda oblake,
puža u plug preže,
sa slamkom ga veže,
pa idu na polje
i dobre su volje.

Srečko Kosovel (1904 – 1926)
DIJETE SA SUNCOKRETOM

Suncokret mi na ramenu,
krilima ga leptir prenu,
suncokret se povi malo,
o, srce mi zadrhtalo!

Suncokret mi na ramenu,
zlatna zrnca u plamenu,
suncokret se povi malo,
o, srce mi zadrhtalo!

Raširio leptir krila,
zamreška se zraka svila,
suncokret se povi malo,
o, srce mi zadrhtalo!

Lojze Krakar (1926 – 1995)
TREŠNJA U BIJELOM

Opet se u vrtu
trešnja preodijeva,
kiša je umiva
a vjetar joj pjeva,

proljeće joj takvu
krasnu nošnju šiva,
da je uistinu
kćerka zavodljiva.

Ko je izatkao
haljinu za vilu,
gdje kupiše za nju
tako divnu svilu,

Da li se to sama
naučila tkati,
ili su joj možda
u kući bogati?

Gleda i mudruje:
proljeće je mama,
i moja ponekad
za me šije sama,

ali, ko je tata?
Tata? U plavilu
nad gorama sunce
zlatom krasi svilu.

Dane Zajc (1929 – 2005)

ARO

Aro živi sam u domu lijepom.
Sam pere i kuha.
Njegovo omiljeno jelo – od kostiju juha.
Aro svakog jutra prah obriše repom.

Aro sproljeća vrt obrađuje.
Sadi sadnice kobasičaste
i kakvu mehku kost, što vrlo brzo raste.
Tu i tamo utakne cvijetak,
da mu gredica bude izuzetak.

Aro ljeti tjera štetočine,
grabljivice, otimače i mačorčine.

Aro ujesen drva žaga,
pilicom hrkalicom ispružen na dva praga.

Aro je zimi u kući prepun bijelog mira,
ležeći kraj peći mudrosti pasje prebira.

Jože Snoj
(1934 – 2021)

GDJE PJESMA ŽIVI

Gdje pjesma
živi?
I, sigurno su to
usta,
ali ne tako iskrivljena
i pusta.
To moraju biti
široko otvorena, zvonka
usta,
da u njih stane cijeli vojnički bubanj
i za njim cijela
satnija
ili svetoga Vida
zvono,
i povrh svega još tanana
hojladidrija.

Hojladidrija, hojladidrom,
svaka pjesma
traži
velik i svijetao dom.

Boris A. Novak (1953)

BAJKA

I bajka je naša domovina.
Tu ključi čudesne čarolije
otvore sva vrata maštarije:
sve je čudo, igra i toplina.

Tamo riječi imaju krila,
u stvarima struji živa žila.
Tamo sva djeca jašu na zmaju
i pješčane grradove zidaju.

Kad zatvorimo vrata maštarije
i izgubimo ključe čarolije,
bajka djetinjstva tad mine, mine…

Sami i veliki sred tuđine
tragamo za vrelom čarobnina:
i bajka je naša domovina.

Niko Grafenauer (1940)

MAMA

Mama je od svih ljudi
najbolji svjetski dar,
jer mi osmijeh nudi
i jer je ocu par.

S mamom se otac ljubi,
s njom spava i s njom ustaje
i riječ datu ne gubi,
sve joj daje.

S njom se fotografira,
grlivši njeno rame,
nekad je i nervira
kada navija zame.

Mama ocu čita misli
i sve mu želje odgoneta.
Pomaže mu, kad su dani pokisli,
ili ako lijevom krene iz kreveta.

Mama ne može biti sama
ili imati za par kakvog strica.
Ta svi znamo, da je mama
bolja očeva polovica.

Kako bi samo ocu bilo
bez mame,
kad bi ga po svijetu pola hodilo
i ništa ostalo zame?

Svetlana Makarovič (1939)

PISMO

Draga teta! Lješnik, baš taj,
što si mi ga zadnjeg dala,
ukusan je bio, znaj,
i zato ti najnaj hvala.
Jedan, ipak, k'o nijedan,
što je slatko, brzo mine,
pa ne prođe niti dan,
da mi se ne c'jede sline.

Draga teta, sad dokaži,
da bar malo misliš name –
lješnike mi nove traži
i šalji na kilograme.
Još je bolje - na vagone!
Velik pozdrav i za strica!
Poljubaca tebi tone
šalje tvoja vjeverica.

Kajetan Kovič (1931 – 2014)

FRANCA SA KLANCA

Franca sa klanca,
s kapicom ustran,
kao bijeli mlinar
melje dan po dan.

»Franca sa klanca,
gdje ti je mlin, kaži?
Rado bih ti donio
vrećicu raži.

Mlinari su spori,
na njih se žale.
Među njima samo
tebe svi hvale.

Od sela do sela,
glas se širi, zri,
Franca iz klanca
melje čak za tri.«

Gledam po dolini:
od mlina ni sanka,
samo mala Franca
melje bez prestanka.

»Što se praviš luckast«,
smijehom zatrubi.
»Mlin su moja usta,
kamenje zubi!«

Plamena vremena

»Pobeg«« - povijesni roman Igora Karlovška o Ognjenom plemenu »s pogledom uprtim v vsakodnevne težave, in z eno samo željo – preživeti«

»Prodor Hunov v Evropo je povzročil več kot tri stoletja trajajoče spreminjanje in posledični propad do tedaj mogočnega rimskega imperija ter preseljevanje celotnih ljudstev na področja, kjer živijo še dandanes. Moji mladi junaki doživljajo to zgodovinsko prelomnico čisto po svoje, s pogledom, uprtim v vsakodnevne težave, in z eno samo željo – preživeti… « (Igor Karlovšek)

Naliv je vztrajal, ledeno mrzel dež je udarjal po ležečih možeh, skritih v podrasti. S toplih teles se je dvigovala para, grobe, močne dlani so stiskale orožje in priprte oči so lakomno strmele v kolono v daljavi. Trgovci z jantarjem z obrežji Baltika so se vračali proti vzhodu, zadovoljni z izkupičkom in z do roba naloženimi vozovi.

Nekaj sto metrov pred karavano je na vrancu jezdil močno oborožen bojevnik v verižni srajci, skovani v frankovskih deželah, in pazljivo opazoval bližnji gozdni rob. Po pšenično svetlih laseh so se čez modre oči stekali potočki dežja in mu meglili pogled. Okleval je. Dvignil je dlan in prvi voz v koloni je počasi ustavil.

S pogledom je preskočil tri vprege in se ustavil na peti.

Ob vezniku je sedela Asterid.

Tudi ona je strmela v gozd pred seboj in bojevnik je v njenih črnih očeh našel potrditev neprijetne slutnje.

Princesa iz rodu Tavriskov je pod srcem nosila bojevnikovega otroka in njen čas se je bližal. Želela si je, da bi karavana še v tej luni dosegla naselbine vzhodnega ljudstva, iz katerega je izviral njen moški. Izpod polstenega ogrinjala so silili dolgi črni lasje., ki so kot temen slap padali do zaobljenih bokov. S pogledom je poslušala predreti zeleni zid pred seboj , v desnici je neustrašno stiskala bodalo, okrašeno z zelenimi kamni, očetovo darilo ob slovesu.

Slovan je globoko potegnil zrak vase, izvlekel meč in se nadihal.

Če je slutil prav in so roparji oddaljeni samo nekaj hitrih korakov, potem bi moral braniti trgovce in svojo žensko. Doslej se mu je med potovanjem uspelo trikrat ubraniti pred Balti…

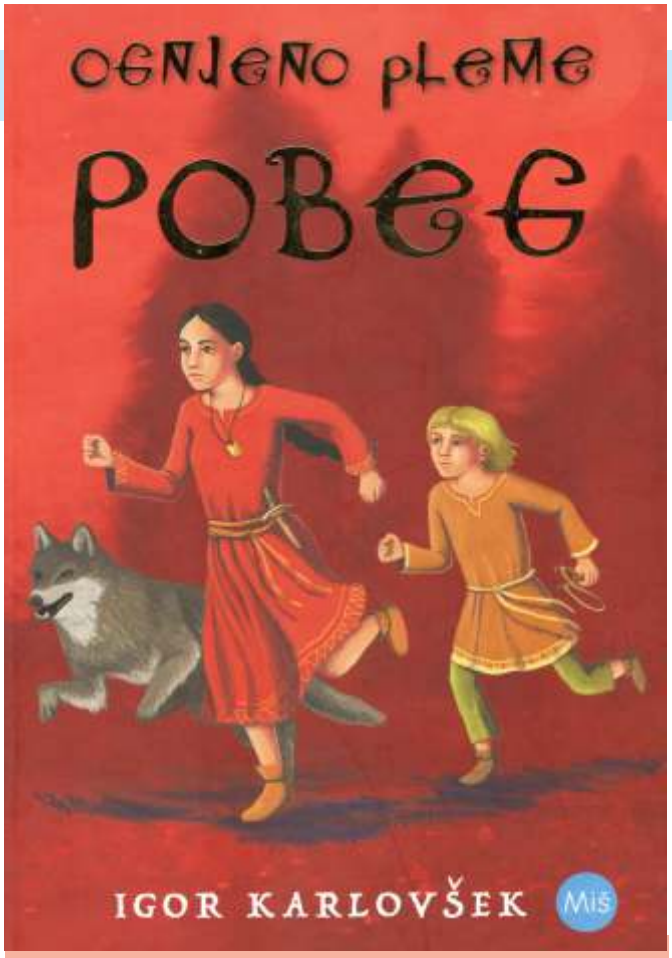

Roman o naseljavanju

Ovako nas slovenski književnik Igor Karlovšek uvodi u svoju povijest *Pobeg* (Bijeg), prvu u nizu njegovih historijskih romana o naseljavanju sadašnjih prostora Slovenije i nekih susjednih krajeva, kojemu slijede još četiri knjige iz serije Ognjeno pleme (*Ognjevito pleme*, koje možemo prevesti i kao *Plameno pleme*). Čitaocima će svakakao biti posebno zanimljivo vrijeme i prostori događaja u koja nas vraća Igor Karlovšek, čiji je roman Pobeg bio predstavljen i na prošlogodišnjem međunarodnom seminaru prevodilaca u Sloveniji. Na taj skup bio je pozvan i naš urednik, pisac i prevodilac Ismet Bekrić, koji je prevodio ovo djelo i jedan njegov odlomak priredio i za ovaj broj »Latica«.

I već na ovim uvodnim stranicama pisac će vas i burno i poetično prenijeti u jedno davno vrijeme, vrijeme kretanja, naseljavanja, borbi, traženja mirnijih kutaka na širim prostorima na kojima su se preplitali mnogi narodi, a među njima i današnji Slovani, koji su sa istoka i sjevera dolazili i u ovo podneblje, gdje su tada bivala i keltska plemena, kako čitamo u pogovoru Mihe Poharja.

Neka se ove davne latice historije prepletu i sa sadašnjim, našim literarnim laticama, i probude u vama miris želje da pročitate i ovaj Karlovškov roman, i one koji s njim čine jednu literarnu i tematsku cjelinu (druga knjiga se zove *V ujetniuštvu*, treća *Zmage in porazi*, a onda su na redu i nove, koje nastaju).

*

Pljuštalo je, i hladni bičevi kiše šibali su polegle ljude, skrivene u grmlju. S toplih tijela dizala se para. A grubi, snažni dlanovi stiskali su oružje, dok su im oči pohlepno zrle u kolonu u daljini. Trgovci s jantarom vraćali su se s obala Baltika na istok, zadovoljni zaradom i do vrha natovarenim kolima.

Stotinjak metara pred karavanom na vrancu je jahao teško naoružan ratnik u čeličnoj košulji, skovanoj u frankovskim zemljama, i pažljivo osmatrao bližnji rub šume. Po pšenično svijetloj kosi kroz modre oči slijevali su se potočići kiše i zamagljivali mu pogled. Oklijevao je. Podigao je dlan i prva su se kola u koloni polako zaustavila.

Pogledom je preskočio tri zaprege i zaustavio se na petoj.

Pored kočijaša sjedila je Asterid.

I ona je zurila u šumu pred sobom i ratnik je u njenim očima otkrivao dokaz neprijatne slutnje.

Princeza iz roda Tavriskov pod srcem je nosila ratnikovo dijete, čije se vrijeme približavalo. Željela je da karavan još u toj luni dosegne istočna naselja. iz kojih je poticao njen muškarac. Ispod klobučastog ogrtača probijali su se dugi crni pramenovi kose, koji su kao taman slap padali do zaobljenih butina. Pogledom je pokušala prodrijeti kroz zeleni zid pred sobom, a u desnici je neustrašivo stiskala bodež, ukrašen zelenim kremenovima, očev poklon na rastanku.

Slovan je duboko udahnuo zrak, izvukao mač i nadihao.

Ako je pravo slutio, i kradljivci su udaljeni samo nekoliko brzih koraka,pa je morao biti spreman da brani trgovce i svoju žensku.Dotad mu je to uspjelo triput, obranio ih je od Balta. Uvijek su to bili samo izgladnjeli, neorganizovani i slabo naoružani kradljivci, čija bi hrabrost splahnula čim bi osjetili divlju snagu strašnoga mačevalca. Uzmicali su pred blistavim oštricama već po prvim kapima krvi.

Iznenadni krik presjekao je melodiju kišnih kapi, napadači su s podignutim oružjem izbili pred karavan.

Branilac je još zadnji put uvukao zrak u široka prsa i petama munuo ždrijepca, da je od bola zahrzao i pojurio naprijed.Peterica napadača je bez riječi podijelilo ciljeve, šesti je podigao koplje, da bi se odbranio od konjanika. Ratnik je u djeliću sekunde, prije nego što bi se oštrica zarila u vrančeva prsa, mačem odbio koplje i napadač se našao pod konjskim kopitama. Konjanik se ni za trenutak nije ustavio, podignutim mačem galopirao je prema kolima, gdje su napadači već ubili tri kočijaša.

»Asterid!«

Princeza je spretno skočila s kola, otkotrljala se između točkova na drugu stranu i svom snagom zarila bodež napadaču u desnu butinu. Ljudeskara je zakričao razotkrivajući okrnjene zube i zamahnuo buzdovanom, da je to princezu bacilo na zemlju. Uzdigao se nad njom, da bi zadao konačni udarac, ali ga je sasvim neočekivano izdala snaga, jer u navali bijesa nije ni opazio, kako mu u mlazovima iz ranjenoga tijela otiče život. Zamaglilo mu se je pred očima, kroz kišu je utonuo u tamu.

Konjanik je skočio s konja i kleknuo kraj ženske, koja je okrvavaljenog ramena ležala u blatu. Odlučnim rezom prerezao je tkaninu i brzo pogledao ranu. Bila je duboka, segala je do kosti.

»Ognjen… « bolno je zastenjala.

Potrebna joj je bila pomoć.

Skočio je na noge i suočio se s najbližim napadačem. Taj je vitlao mačem i napadao s bijesom u očima.

Bitka za karavan bila je izgubljena. Dva ubijena napadača nisu mogli prevagnuti vidnu premoć u korist jedinog branioca. Ostala tri napadača sjekli su trgovce i usuli se prema paru, koji se borio mačem.

Svjetlokosi je s objema rukama munjevito vitlao mačem, da oči skoro nisu mogle pratiti udarce. Napadač je odskočio i pridružio se drugovima, koji su se previdno rasporedili oko vojnika, čekajući, da se umori. Kako su se napadači brzo ustavili, prestalo je i kovitlanje smrtonosnog oružja.

Ognjen je prodorno zazviždao, našto se je vranac odazvao i pojurio. Zemlja se je zatresla, kad je zastao pokraj gospodara.

*

Taj se je spustio na desno koljeno i s ljevicom obuhvato Asterid ispod pasa. Podigao ju je kao perce i posadio na vranca, dok je s desnicom usmjerio vrh strašnoga oružja prema napadačima.

Niko nije progovorio, muški su zadihano hvatali zrak i čekali naredni protivnikov potez.

Napadači su već postigli svoje, blago je čekalo, da ga gramzivo zgrabe, zato nisu htjeli izazivati muškoga ledenog pogleda i strašne desnice, rizikujući, da im posiječe trbuhe. Niko se nije pomaknuo, kad je neznanac pozvao na čudnom, nerazumljivom jeziku i vranac se pomaknuo korak nazad, a prije toga unatraške izmicao iz obruča uperenih mačeva.

Za trenutak se uspostavila krhka ravnoteža između napadača i branioca.

Nijemo, bez riječi je bio postignut sporazum. Jedni druge pustit će na miru.

Usprkos svemu Ognjen nije pomaknuo pogleda od razbojnika, dok se nije dovoljno udaljio, da je mogao spustiti mač i popeti se uz Asterid.

Odjahao je, ne osvrćući se.

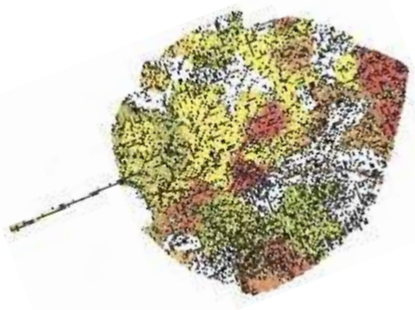

U srcu nam ljubav svija

»Za svaki zavičaj isto važi, gdje god odeš, on te traži… «

Tako u jednoj svojoj pjesmi piše pjesnik Muhidin Šarić, koji je u ovoj godini, 2024-oj, objavio i svoja Izabrana djela. Mi bismo u uvodu u ovaj dječiji pjesnički buket dodali, da te lahko i nađe, jer je zavičaj uvijek s nama, i u nama, u našim mislima i snovima. Znaju to, i osjećaju, i naši mladi literati, koji nižu stihove i u okviru literarne sekcije i programa »Beseda kot soseda / Besjeda kao susjeda«, koji podržava i Javni sklad Republike Slovenje za kulturne dejavnosti. Tu su i naše »Latice«, stranice cvijeta koji se zove Pjesma. Manji izbor iz poetikovanja naših osnovaca i srednjoškolaca objavljujemo i u ovom broju »Latica«, da ih utkamo u našu zajedničku ljubav i prema našoj Bosni, i prema našoj Sloveniji. I moto našeg kulturnog djelovanja i stvaralaštva na najljepši način se spliće i zrači u motu: »U zagrljaju dviju domovina / V objemu dveh domovin.«

AKROSTIH

Baš čim osjetim mirise u travi,
Odmah me cesta vodi na put pravi,
Stižem na livade pokošene,
Na licu mi se i osmijeh prene.
Ah, livada mi odmah mirise šalje…
Volim te, Bosno,
do neba, i još dalje…

Mia M.

Ima jedna zemlja

Ima jedna lijepa zemlja
i zove se Bosna.
Tamo žive moj dido i moja majka,
i moje tetke,
i mnogo drugih dragih ljudi.
Put nam uvijek dugo traje,
jer teško čekamo da stignemo…
A tamo nas čekaju najbolji ćevapi,
pa kuruzi, kuhani i pečeni.
Nije ni važno gdje sam u Bosni,
jer mi je svugdje kao kod kuće.
A kad ne mogu u moju Bosnu,
odem u naš Ljiljan,
jer mi je tu
kao kad sam u mojoj Bosni.

Layla

Zemlja iz snova

Na svijetu jedna zemlja ima,
lijepa je, k'o u snima,
to je naša domovina -
Bosna i Hercegovina.

U njoj dragi ljudi žive,
ljepoti se njenoj dive,
svi je vole, mladi, stari,
jer je uvijek puna čari.

Ona je k'o ljubičica,
puna rijeka, polja, ptica,
kao ćilim šarnih boja,
zemlja naša, zemlja moja.

Ajra Feriz

Bosno moja

Hej, Bosno moja mila,
tako si me zagrlila,
kada prema tebi krenem,
u srcu mi pravi mehlem.

Ponosna sam što si moja,
što me nose krila tvoja,
čarobna je zemlja ta,
do neba je volim ja.

Domovinom se ponosim,
u srcu je uvijek nosim,
za me nema ljepšeg kraja
od rodnoga zavičaja.

Amelina Dizdarević

i Bosna i Slovenija

Ljepota njena

Bosno je moja
zemlja draga,
u njoj su planine
i polja blaga,
ljepota njena
tako je živa,
za mene jedina
i neponovljiva.

Adel

Zemlja Bosna

Ima jedna zemlja mala,
prepuna ljepota,
svima mnogo sreće dala,
smisao života.

Ta zemlja se Bosna zove,
svima ljubav daje,
živimo i njene snove,
gdje smo, sa nama je.

Volimo mi i Evropu,
i našu deželu,
volimo im svaku stopu
i pjesmu veselu.

Benjamim

Našu Bosnu svako voli

Našu Bosnu svako voli,
ne može joj da odoli.

Dan u Bosni brzo prođe,
čeka da nam raspust dođe.

Tamo nas i pjetlić budi
i svi skaču, kao ludi.

Teško čekam raspust ljetni,
jer smo tamo baš svi sretni.

U srcu nam ljubav svija
i Bosna i Slovenija.

Alejna

Ilustracije: Omer Berber

Pjesma o Bosni

Kao biser na đerdanu,
kao dragulj na Balkanu,
moja Bosna dušu ima,
srce čisto u ljudima.

Bosanska je duša blaga,
pa je zato svakom draga,
svak je na nju brzo svik'o,
pa je baš ne mrzi niko.

I van Bosne svak je nosi,
i naš Ljiljan se ponosi,
ovdje ima Bosne naše,
volimo je, to nam paše.

Ljiljan je bosanska bina,
tu su Melisa i Dina,
volimo te običaje,
dok i Ljiljan – Bosna traje.

Adijan i Alina Đedović

Cvrkuti djetinjstva

»Poslije toliko godina došao on iz grada, gdje živi kao službenik, u svoje selo sa djecom. Pa toj svojoj djeci odjednom postao čudan. Oči mu širom otvorene: i sve nešto uzvikuje, nekad radosno, a nekad kao da hoće da se rasplače. I evo sad ih vodi nekud podalje od sela, uz svijetlu raspjevanu rijeku, kroz čestar preko potočića što žubore. Zastane tako kraj potoka i utiša se, pa počne da im s prstom na ustima šapuće: Slušajte! A potok klokoće i negdje u zelenilu zviždi kos.«

Evo nas u toj priči. Taj »on iz grada«, koji sa svojom djecom dolazi u rodno selo, na obale potočića, u davne cvrkute, poziva vas u svoje djetinjstvo, tamo na obroncima i livadama oko Kalinovika. Tamo, gdje je dječak Šukrija bio najsretniji, i sad bi želio tu ljepotu života podijeliti i sa svojom djecom, sa svom djecom, poručujući nam da je svako djetinjstvo jedna čudesna priča, koju moramo i sami ispisivati, jer smo mi njeni glavni likovi.

Taj dječak postao je poznati pjesnik i pripovjedač - *Šukrija Pandžo*, koji je inspiraciju za brojna djela ponajviše nalazio u svome djetinjstvu. Stogodišnjica njegovog rođenja obilježena je i objavljivanjem njegovih izabranih djela u izdavačkoj kući »Bosanska riječ« iz Tuzle, a njegove pjesme o prirodi i djeci, o godišnjim dobima, pojavile su se nešto ranije i u biblioteci »Palčić« izdavača »Sezam« iz Sarajeva.

Šukrijine priče prepune su slika i događaja iz djetinjstva u školskim klupama i na planinskim stazama; i sve je obliveno nekom blagošću i titravošću, radošću i sjetom, pa ti se učini da si i ti, maliveliki čitaoče, bio tamo. Pa da si sjedio u Šukrijinom razredu. I da si bio i kažnjen zato što si na svojim opancima unio blato u školu. Pa da si bio i među onima iz susjednog sela koji nisu mogli doći u školu zbog prevelike vode, pa ih učitelj učio »preko vode«, on diktirao i govorio, i pitao, a oni zapisivali i odgovarali. Pa da si držao za rogove Garonju, baš tog vola koji je u selu bio strah i trepet ne samo za djecu nego i za odrasle. Pa da si sa djecom igrao piljaka i išao skupljati med. Pa da si sa Bjelkom i Srdanom išao kroz mećavu. Pa da si išao u Hajdučku jamu, pećinu iznad trećeg sela. I da si tražio kukavičje suze, kao staklene bobice nanizane na travke. I da si i ti bježao od pijetla Gaćana...

Šukrijine priče, i pjesme, treba svakako pročitati. Doživjeti i proživjeti. Jer, djetinjstva su kao bistre planinske vode. Protiču. Spuštaju se, kao čudesni slapovi, niz kamenje i strmine. Iako nam se čini da su te vode otekle, nestale, ipak je tu njihov žubor.

Cvrkuti djetinjstva dopiru do nas iz Pandžinih priča. Evo nas ponovo sa piscem koji je došao sa svojom djecom u rodno selo, i koji im priča o svome djetinjstvu... Evo ovdje je, gdje ja sad sjedim, bila naša

koliba...Eno, na onom grabu našli smo jednog jutra sovu... Tamo dolje kud smo došli između onih rakita kraj rijeke, gdje se još vidi gomila kamenja, bio je mlin sa dva vitla... Prostrli bismo paprat po zemlji, pokrili je ponjavom, poredali vunene jastuke; sve jedno uz drugo polijegali, pokrili se ćebadima. Dugo u noć smo gledali u daleki mjesec i zvijezde i Kumovu slamu...

»Očeva prošlost je kao oblak zašla za brdo. Bilo je sve vedro.

Kraj puta su još samo zviždukali kosovi i mirisale trave.«

»Samo još kosovi zviždućU« - naziv je i jedne Pandžine priče, i knjige.

Proljeće već ponovo rasipa trave i cvjetove po obroncima Pandžinog zavičaja. A Pandžo je o proljeću, i o ljepotama svih godišnjih doba, napisao toliko nadahnutih rečenica. Pa, na pragu još jednog proljeća, kad sve oživljava, neka ovaj Pandžin opis proljeća bude i poziv, da čitate njegove priče. To je i naš zajednički proljetni pozdrav. I naša dobrodošlica proljeću.

»Proljeće se javilo i razvigorac otvorio pupove pa se mlado još zgužvano lišće na granama ljuljuška prema vedrom nebu i suncu. Niz livade i pašnjake otegle se zelene prostirke trave, a sjene drveća se zagledale u virčiće po potocima kao da ih pitaju ko to tamo tako tiho žubori. Plače li to neko za snijegom? Ptice su nemirne pa je vazduh pun krila i cvrkuta....«

Kad bajke dobiju krila...

I Maca papučarica iz Slovenije na Festivalu dječije umjetnosti u Sarajevu

Da biste razumjeli o kome ili o čemu je riječ, odmah zapamtite: to je **Festival dječije umjetnosti**, koji se svakog maja održava u **Sarajevu**, evo već puno desetljeće. Tada svi najljepši putevi vode u glavni grad Bosne i Hercegovine, prijestolnicu radosti i dječijih osmijeha cijele regije, pa i Evrope. Dovoljno je samo pogledati šareni katalog ovogodišnjeg programa, pa da se vidi da se i pozorišne predstave, i lutke, i izložbe slika i skulptura, i stihovi i bajke pisaca, i naučni simpoziji o stvaralaštvu za djecu, i dječije stvaralaštvo u kreativnim radionicama, i igraonicama. i još mnogo boja stapaju u boju radosti i prepliću u čudesni mozaik ljepote, prijateljstva i mira, a to je ono što nam svima treba još mnogo više, posebno u ovim vremenima u kojima granate i rakete nemilosrdno ubijaju djecu koja samo žele da se smiju, i da pohađaju svoje škole i igraju se sa svojim vršnjacima i vršnajkinjama.

Ovaj Festival dječije umjetnosti, a to znači – dobrote i ljepote života, ima i svoje poruke i molbe. Na njemu se redovno dodjeljuje i jedna posebna nagrada koja se zove po jednoj djevojčici, od hiljada ubijene djece u vrijeme duge opsade i granatiranja Sarajeva, i po jednom cvijetu čije latice liče na najljepše niti sunca. To je **Aida,** čiji je otac, Fahrudin Kučuk, pisac za djecu, u svoj svojoj tuzi želio da sačuva sjećanja na sve one suze i svu onu stradalu djecu. I to je **maslačak**, sunca zračak, koji želi biti tako važan i snažan, da se pretvori u sjaj koji će biti moćniji od svih stradanja i patnji.

Taj »Aidin maslačak«, u obliku skulpture, treba da ukrasi i prostorije našeg društva »Ljiljan«, jer je njegov ovogodišnji dobitnik i urednik »Latica«, pjesnik i prevodilac Ismet Bekrić, koji je napisao i uvodne stihove za ovu »laticu«, koja čini dio tog Cvijeta što ga zovemo »Latice«. Bekrić je također za djecu Sarajeva, i BiH, preveo na bosanski jezik i čudesnu bajku naše slovenske bajkarice **Ele Peroci – »Mucu papučaricu«** (»Muca copatarica«). FEDU je ove jubilarne godune bio tako i u znaku Slovenije, jer je u takmičarskom pozorišnom programu ovu bajku izvelo Gradsko lutkarsko kazalište iz Splita. Eto, tako je jedna bajka na najljepši način povezala Sloveniju, Htrvatsku i BiH. Eto, to je i FEDU. I to je i zajedničko Djetinjstvo, i svako Dijete. S velikim, najvećim slovom.

I jedna knjiga bajki, objavljena u ediciji »Vilenjakovo pero«, s naslovom **»Krilate bajke«,** u koju su uvrštene nove, najbolje, bajke s natječaja koji se raspisuje, da bi privukao pisce bajki šire regije, da obogate ovo omiljeno dječije štivo. Nadamo se, da će ova bajkovita ptica dokriliti i do Slovenije. A kad bajke dobiju krila, sva su im djeca onda mila!

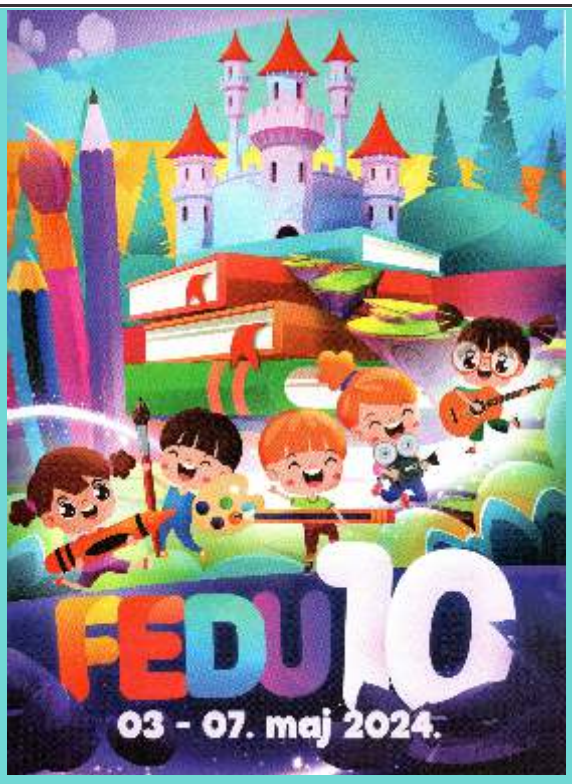

Voljeli bi i tata i mama,
da su nekad manji,
i da su sa djecom
u istom redu...
Ne, niko ne treba,
da se smanji,
da bi lahko
došao na FEDU.

A ako neko
u to ne vjeruje,
neka samo upita
šarenoga zeca;
jer, kada FEDU
počne da caruje,
svi smo, baš svi -
tada Djeca!

„Muca Papučarica“ iz Splita u Sarajevo

Od srca do srca...

... kao u stihovima naših pjesnika i ilustracijama istaknute slovenske likovne umjetnice Lile Prap

„Mali princ“

Mirsad Bećirbašić

HARFA

Zvijezde trepću
neizmjerjem čuda
zvonkih visina
Ali ja neću
poći nikuda
Meni je za sreću
dovoljna tvoja blizina
Lastavice lete ka obalama
sunčanih daljina
Ali ja neću
nikuda poći
Meni je za sreću
Dovoljna tvoja blizina
Ronioci rone
za sjajem morskih dubina
Ali ja ostajem
nikuda poći neću
Meni je za sreću
potrebna tvoja blizina.

Naše »Latice« su se i ovog oktobra uplele u šare još jednog »Vezenog mosta« koji je, kao međunarodni dječiji festival, održan u Tuzli od 16. do 19. oktobra. Tamo nas je dočekao i, likovno i sadržajno bogat, katalog u kojem je vidljivo da smo i mi dio te »čudesne priče«. Prvo, u sadržajan program, sazdan od poezije, bajki, izložbi, književnih susreta u školama, kreativnih radionica i dr., uvode ilustracije svjetski znane slovenske likovne umjetnice Lile Prap, koja je imala i svoju posebnu izložbu, u ateljeu čuvenog slikara Ismeta Mujezinovića. Dio te bogate likovne riznice slovenske umjetnice donosimo i na posebnim stranicama ovog broja – prvoj i onoj koja zaokružuje ovaj stvaralački vez.

Među učesnicima ovogodišnjeg literarnog programa čitamo i imena najpoznatijih bosanskohercegovačkih pisaca koje susrećemo i na stranicama »Latica«, Šime Ešića, Bajruzina Hajre Planjca, Muhidina Šarića, Jagode Iličić, Fahrudina Kučuka, a tu je i ime našeg urednika Ismeta Bekrića, koji je, zajedno s makedonskim piscem Kirom Donevom, dobitnik nagrade »Mala vila« (za svoju zbirku pjesama »Svako svoju bajku ima«). Susrećemo se i sa autorima najboljih knjiga sa područja Srbije, Hrvatske, Crne Gore i BiH, koje konkurišu za nagradu »Mali princ«, a oživljavaju se i sjećanja na pisce koji, nažalost, nisu više među nama – ove godine je glavna nagrada »Mali princ« za stvaralački doprinos razvoju dječije književnosti u BiH dodijeljena posmrtno Mirsadu Bećirbašiću, iz čije smo antologije bošnjačke poezije za djecu u BiH i mi prevodili pjesme na slovenski jezik.

Društvo prijatelja knjige »Mali princ« iz Tuzle, u saradnji sa Institutom za dječiju književnost u BiH i Izdavačkom kućom »Lijepa riječ«, već dvadeset i jednu godinu brižljivo, s ljubavlju, veze jedinstven most prijateljstva, stvaralaštva, radosti, sreće i mašte, koji nas vodi od srca do srca. Kao što tako lijepo i nadahnuto vidimo i na ilsutracijama Lile Prap. Tim mostom se samo ne hodi, to je Most s kojim se živi.

»Latice« su bile prisutne i na IV međunarodnoj konferenciji o savremenoj bosansko-hercegovačkoj prozi za djecu.

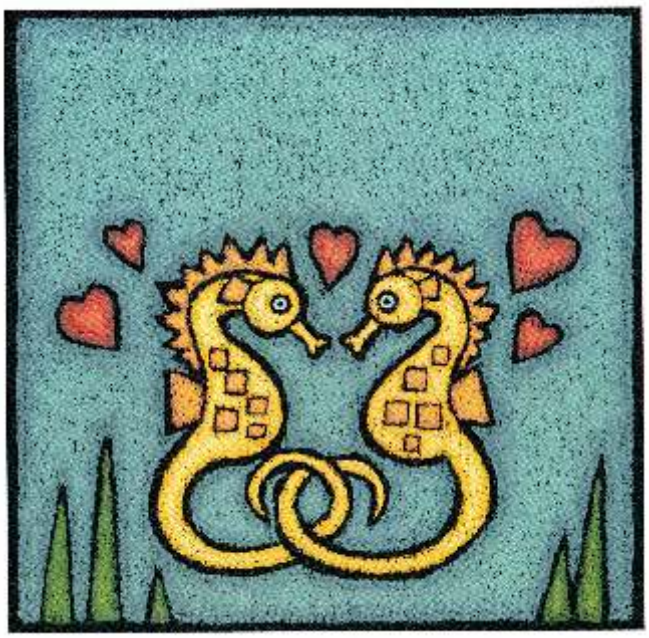

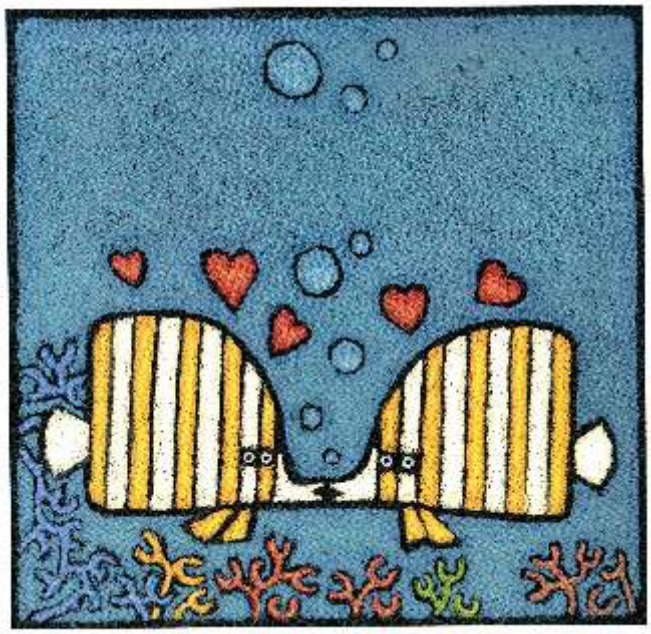

Šimo Ešić:

MOJE JE SRCE KUĆA

Moje je srce kuća,
topli prostrani stan,
u njemu stanuje sunce,
ptice i dobar dan…

Moje je srce kuća
sa mnogo toplih soba,
vrata se širom otvore
na njima u svako doba…

Moje je srce kuća,
u njoj stanuju djeca,
u njoj se uvijek smije,
a vrlo rijetko jeca…

U kući ima mjesta
za život i za svijet
i za sve dobre ljude
s kontinenata pet…

U kući ima mjesta
za mrava, cvrčka i zeku,
za cvijeće, planine, more,
za potok i za rijeku.

Za dugu koja brda
svojom tkanicom spaja,
za trave koje šume
zvucima zavičaja…

Samo za mržnju i zlobu
nema ni jednu sobu
i za sve vođe rata
zaključana su vrata.

Ilustracije Lile Prap

Najbolje knjige za djecu u godini 2024.

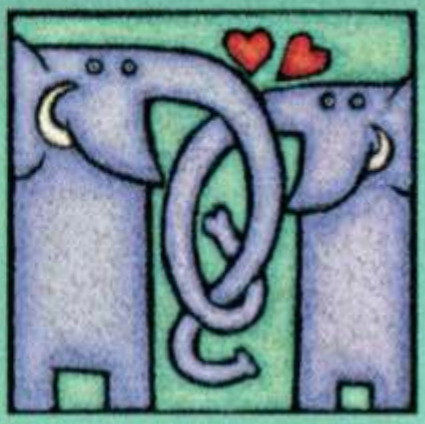

IZLOŽBA
Ilustracija

Lila Prap

- nagrada Slovenskog sajma knjiga za najbolji dizajn knjige
- "Levstikovu nagradu" 2001. i 2005. godine i 2017. za životno djelo
- nagradu "Prešernove zaklade" 2011. godine,
- nominacija za najznačajnija svjetska priznanja Nagradu Hans Kristian Andersen i Astrid Lindgren Memorial Award
- nominacija za Njemačku nagradu za književnost za djecu i mlade 2005. godine

Atelje Ismet Mujezinović
16. 10. 2024. godine

jskd
JAVNI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

Latice
prilog za književnost i jezik

Bošnjački kulturni savez Slovenije / Bošnjaška kulturna zveza Slovenije
Dunajska 50, 1001 Ljubljana
Za izdavača: Elvis Alukić
Prilog uredio: Ismet Bekrić, književnik i prevodilac
Projekt: Beseda kot soseda – Besjeda kao susjeda
Grafička priprema i štampa: Grafična delavnica »Bor« Ilirska Bistrica

email: info@bkzs.si
Matični broj: 1161148
Poreski broj/Davčna številka: 18322697
Tran. račun: NLB SI56 02083-0090659476